

Лекція № 2
***Вступ до екологічної
етики***

План

1. Історія екологічної етики
2. Екологічна етика і відносини з природою

Найдавніші усвідомлення необхідності гуманного відношення до живих істот

- Будда нагодував тигра частиною свого тіла
- Пророк Мухаммед велів повернути у гніздо пташенят
- Християнський святий Франціск Асізький називав живих істот своїми братами і вважав, що не вони повинні служити людині, а вона їм
- Античні мислителі Піфагор, Плутарх, Цицерон, Овідій закликали до етичного ставлення до тварин

Франціск Асізький проповідує птахам

- Леонардо да Вінчі купляв у торговців диких птахів і випускав їх на волю
- Томас Мор, Вольтер, Шекспір, Бернс, Шеллі засуджували жорстокість до тварин та безумство полювання
- Шопенгауер вважав, що основою моральності є “безмежне співчуття, що поєднує нас з усіма живими істотами”

Західна концепція прав тварин (17 ст.)

- Юрист Н. Уард, ботанік Дж. Рей та філософ Дж. Локк:
- -Тварини мають внутрішнє вроджене право на життя, незалежно від своєї утилітарної (практичної) цінності для людей.
- Це революційна ідея, що означає: людина не є центром біологічного світу, а лише одним із багатьох рівноцінних видів.

Animals C.L.U.B.- Freedom National Org. Inc.

National Dog Press

• Європа (18 – 19 ст.)

- І. Бентам, англійський філософ про співчуття до тварин: питання не в тому, “чи можуть вони міркувати або розмовляти, а в тому – чи можуть вони страждати”
- “Може настати день, коли тварини вимагатимуть відновлення їх прав”

“Судова справа Білла Бернса”

- Перша судова справа через побиття віслюка
- Власника тварини було оштрафовано
- Пізніше було прийнято “закон Мартіна”, що ініціював цю справу

Засновниками екологічної етики можна назвати американського еколога і природоохоронця Олдо Леопольда (1887–1948) і німецького лікаря та філософа Альберта Швейцера (1875–1965).

ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА

Класична праця О. Леопольда «Календар піщаного графства» була видана у 1949 році, після смерті її автора.

У 1953 році вийшли інші його роботи під заголовком «Кругова ріка».

У них О. Леопольд розвинув свої погляди з екології, екологічної етики (етики Землі) і природоохоронної естетики.

Універсальна етика розроблена Альбертом Швейцером у класичній праці «Культура та етика» (написана на початку 1920-х років і видаа в 1923 р.), а також у «Філософії і русі на захист тварин» і «Вченні про благоговіння перед життям» (написана в лікарні у 1961 р., вийшла в Німеччині у 1963 р.).

Німецький гуманіст Альберт Швейцер

- Розробив етику благоговіння перед життям.
- «Найбільшою помилкою попередніх етиків було те, що вони обмежувались лише відношеннями між людьми»
- Людина веде етичний спосіб життя лише в тому випадку, коли життя рослин і тварин для неї таке ж

- Черв'яка, вимитого дощем на тротуар, Швейцер клав назад у траву, а комаху, що тонула в калюжі, виймав із води.
- “Коли я допомагаю комасі врятуватись, я пробую цим спокутувати частину провини людства за вчинені проти тварин злочини”.
- В 1935 р. він закликав бути добрими до тварин з тих же причин, з яких ми добрі до людей.

На думку Швейцера, привілейований статус людини означає не право на експлуатацію, а відповідальність за захист живих істот

Погляди Швейцера збігалися з екологічною концепцією біоспільнот.

Нема живих істот, що не мали б ніякої цінності, або що мали б лише цінність корисності.

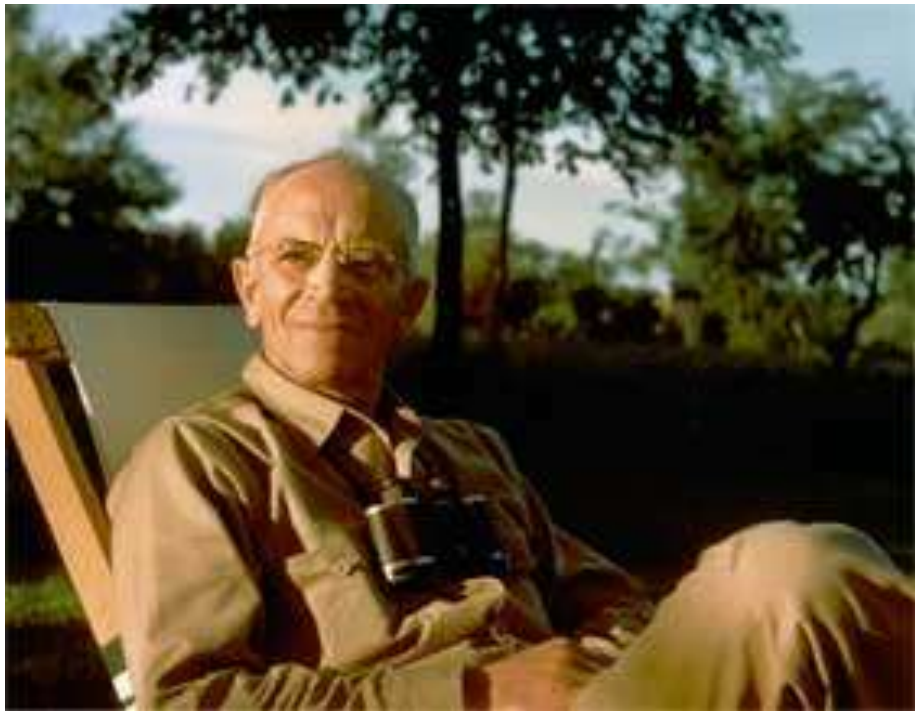
Кожна істота має своє місце в екосистемі і **має право** на це місце.

**В 1952 р. Швейцер отримав Нобелівську Премію Миру.
В 1965 р. він помер у віці 90 р.
Екологічна етика уже розвивалась курсом, який він проклав.**

Олдо Леопольд – один із основоположників американської екоетики (захист видів, “Альманах піщаного графства”, “Етика Землі”)

- Він зрозумів, що ідея про “хороші” та “погані” види була результатом антропоцентричного та утилітарного підходу.
- “Коли ми кажемо, що тварина “корисна”, “огидна” чи “жорстока”, ми не бачимо, що вона є частиною землі. Ми ж не називаємо карбюратор “зажерливим”. Ми вважаємо його частиною працюючого мотора”

О.Леопольд також вважав, що ті, хто збирається перетворювати природний світ, повинні пам’ятати про те, що “інтелігентне втручання в роботу механізму супроводжується турботливим доглядом за кожною шестернею чи колесом”.

Етика Землі радикально обмежувала звичну для американців свободу у відношенні до природи.

Завдяки філософії О.Леопольда

- Сьогодні все більше американців згоджується з тим, що традиційний американський лібералізм слід розширити до включення у нього природи.
- Тобто природі надати прав, рівних з людськими.

Великий поштовх розвитку екологічної етики дала екологічна теологія (вивчення екологічних етичних поглядів різних релігій), а також пильна увага до екологічних етичних традицій різних народів, зокрема, американських індіанців (екологічна етнографія).

У східних країнах перший закон про права тварин був прийнятий в Японії в XVII–XVIII сторіччях. Згідно з ним вбивство собак каралося стратою, а городяни повинні були звертатися до бродячих псів як «високоблагородіє Собака».

У Китаї вбивство панди також каралося стратою, а після 1997 року десятьма роками ув'язнення.

Не можна заперечувати величезного впливу західних країн на рух на захист тварин. «Чотири стадії жорстокості» – серія з чотирьох гравюр, опублікованих 1751 року британським художником.

Кожна з гравюр зображує сцену з життя вигаданого персонажа Тома Нерона (*Tom Nero*).

Гравюри «Чотири стадії жорстокості» були задумані як моралізаторське повчання. Серія друкувалася на дешевому папері і призначалася насамперед для нижчих верств населення.

Колискою товариств захисту тварин потрібно вважати Англію. У 1809 році прем'єр-міністр лорд Ерскін проголосив у палаті лордів: «Без співчуття до тварин немає справжнього доброго виховання, немає справжнього доброго серця». У 1822 році завдяки лорду Ерскіну був прийнятий **перший в Європі закон про покарання мучителів тварин** (хоча в США подібна стаття у законодавстві Колонії затоки Массачусетс діяла з 1641 р.). У 1824 році Річард Мартін заснував у Лондоні перше в світі товариство захисту тварин.

У 1892 році на земній кулі існувало вже 780 таких товариств, з них

- в Англії – 244,
- в Німеччині – 191,
- в США – 105,
- у Швеції і Норвегії – 31.

До 1896 року у світі відбулося 12 міжнародних конгресів товариств захисту тварин.

Заборона (станом на 06.01.2015 року) на використання всіх абсолютно тварин у цирках існує в Болівії, Боснії і Герцеговині, Греції, Кіпрі, Мальті.

Заборона на використання диких тварин у цирках існує в Австрії, Бельгії, Ізраїлі, Коста-Риці, Сингапурі, Хорватії, Словенії, Колумбії, Еквадорі, Сальвадорі, Мексиці, Панамі, Парагваї, Перу, Болгарії (крім дельфінів).

Заборона на використання всіх тварин у цирках в окремих регіонах країни існує в Австралії, Сполученому Королівстві Великої Британії Уельсі та Північній Ірландії, Канаді, Перу, США, Бразилії, Чилі.

2 лютого 2022, комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та міжнародної політики одногосно підтримав законопроект №5409 щодо заборони цирків із тваринами

Пересувні цирки з тваринами вже заборонили на локальному рівні у 30 містах України. Але на державному рівні немає закону, який не дозволяв би використовувати тварин для дресирування та виступів у цирках. У UAnimals повідомили, що вони вже шість років виборюють заборону тварин у цирку. Після того, як зоозахисники попросили поставити законопроект №5409 на голосування, його розглянули та одногосно проголосували у відповідному комітеті ВР.

У 2008 році в Швейцарії був прийнятий новий закон про захист тварин, що заборонив утримувати без «супутника життя» папуг, хом'яків і морських свинок, обрізувати вуха і хвости собакам, ловити рибу за принципом «зловив-відпустив», а також використовувати рибу як приманку. Більш того, громадські організації Швейцарії підняли питання про створення в судах посад адвокатів, що захищають тварин.

Австрії у 2004 році подібним законом заборонено обрізувати собакам хвости і вуха, утримувати курчат в тісних клітках, використовувати левів у цирках, утримувати собак на ланцюзі, а щенят і кошенят у вітринах зоомагазинів, де мало свіжого повітря. У ряді країн тварини виступають як суб'єкт права спадкоємства.

Перші тварини, які отримали від господарів спадщину, з'явилися наприкінці ХІХ століття. Купчиха Марія Леонтєва з Углича (Росія) залишила більше 100 тисяч рублів дворняжці на прізвисько Сірко.

Потім французький барон де Жуар залишив 150 тисяч франків датському догу на прізвисько Тигр.

До таких випадків можна віднести собаку актора Жана-Поля Бельмондо', пуделя мільйонерки Ели Вендель, що отримав за заповітом 30 мліндоларів.

Окрім собак, спадкоємцями виступали такі тварини: шимпанзе, коти, кури, черепахи.

Парламент Балеарських островів (Іспанії) 27 лютого 2007 року затвердив резолюцію, згідно з якою права людиноподібних мавп захищаються законом.

У 2010 році в Швейцарії була створена Партія захисту тварин.

У 2006 році до Парламенту Нідерландів увійшла Партія захисту тварин (створена в 2002 р.).

У квітні 2010 року у Болівії відбулася Всесвітня Народна Конференція із зміни клімату і Прав Матері-Землі. На ній була прийнята і запропонована для затвердження ООН Універсальна декларація прав Матері-Землі. Згідно з цим документом Мати- Земля і всі форми життя (екосистеми, природні співтовариства, види й інші природні істоти) мають такі права:

- на життя та існування, на повагу, на продовження циклу життя без втручання людини;
- на збереження своєї самобутності і цілісності як окремої, саморегульованої форми життя зі всіма її природними взаємозв'язками;
- на воду як джерело життя, на чисте повітря, на цілісність здоров'я, на свободу від забруднення, токсичних або радіоактивних відходів, не піддаватися змінам або руйнуванням генетичної структури, на одужання – у разі порушення прав, що визнаються цією декларацією внаслідок діяльності людини.

Того самого року в Болівії, як і в Еквадорі, права Матері-Землі були закріплені на законодавчому рівні.

**Partij voor
de Dieren**

Вперше партія взяла участь у виборах 2003 року, де вона отримала 50000 голосів (0,5%) і не змогла отримати місця у парламенті. На парламентських виборах 22 листопада 2006 року партія отримала 179 988 голосів (1,8%), що було достатньо для двох місць у парламенті.

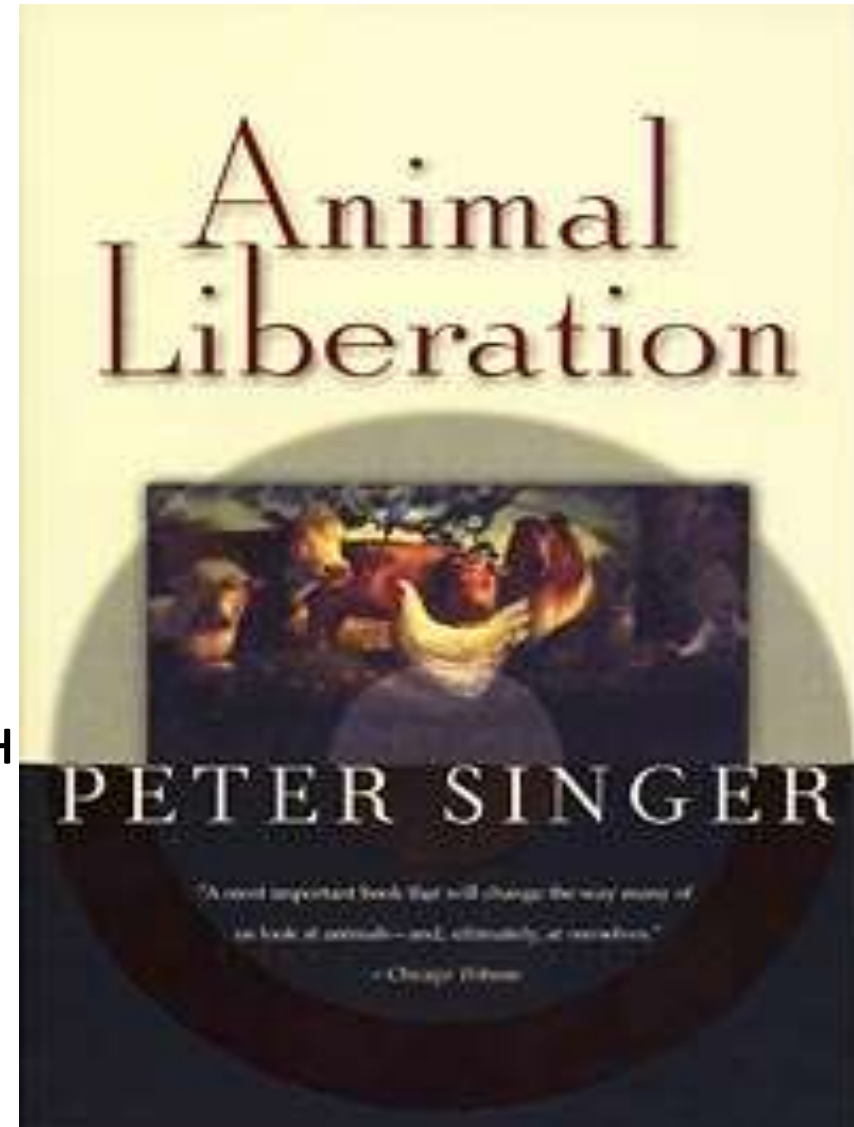
Під час парламентських виборів 9 червня 2010 року Партія захисту тварин зберегла свої два місця у нижній палаті.

На парламентських виборах 2012 року партія набрала 182 162 голоси, але маючи трохи менше 2% голосів виборців, це не забезпечило їй третє місце в Палаті представників.

На парламентських виборах у березні 2017 року партія отримала ще три мандати, загалом 5.

Пітер Сінгер, 1973р. “Звільнення тварин”

- Вказував на схожість руху
- За звільнення жінок
- За права чорношкірих
- За права сексуальних меншин
- За права тварин

Англія. Студент права Ронні Лі зібрав групу активістів для боротьби з мисливцями

- Вони нападали на автомобілі мисливців, пробивали шини та розбивали вікна,
- Називаючи це “активним співчуттям”
- В 1973 р. почали підпалювати фармацевтичні лабораторії
- В 2005 р. Міністерство національної безпеки США включило цей рух до списку “внутрішніх терористичних загроз”

- Еволюція екоетичних поглядів
- Від боротьби за благополуччя живих істот,
- захист від жорстокості

- – до ідеї
- людської відповідальності за живих істот,
- звільнення живих істот
- та захист їх прав

Бурхливий розвиток екоетики в 1970 -2000 рр. (американські екофілософи)

- Кожна жива істота має свою внутрішню цінність (самоцінна)
- Має свої права
- Повинна поважатись і охоронятись заради самої себе

- “Кожна форма життя унікальна, викликає повагу незалежно від її цінності для людей і по відношенню до неї людина повинна керуватись моральним кодексом”

Татарське зілля (Аир болотный)

- Знезаражує воду, знищує навіть вірус гепатиту С.

Нова Зеландія, 2000 р.

- Створено Національний Комітет з благополуччя тварин
- Національний Комітет з етики у відношенні до тварин
- Затверджено Кодекс етичної поведінки у відношенні до використання тварин

Великобританія

- Заборонено вирощувати пушних звірів на звірофермах для виробництва хутра
- Закрито дельфінарії
- Заборонено традиційне полювання на лисиць

У Норвегії заборонили розведення британських бульдогів через проблеми зі здоров'ям у цієї породи

На початку лютого 2022 року Окружний суд міста Осло заборонив розводити в країні британських бульдогів і кавалер-кінг-чарльз-спанієлів. Заборонити селекцію цих порід було вирішено через вроджені проблеми зі здоров'ям, які передаються в спадок.

Британські ветеринари закликають відмовитися від купівлі та популяризації англійських та французьких бульдогів. Фахівці хочуть змінити правила розведення зазначених порід та мопсів через їх часті проблеми зі здоров'ям. У таких собак ймовірність виникнення хвороб у перший рік життя є досить високою. У них спостерігаються інфекції складок шкіри (у 38 разів, частіше, ніж у інших різновидів), проблеми з очима (у 26 разів частіше), випинання нижніх зубів (у 24 рази частіше), проблеми з диханням (у 19 разів частіше). Для зупинки надмірної популяризації бульдогів та мопсів ветеринари пропонують припинити розповсюдження їх фото у соціальних мережах. Ці породи давно відійшли від своїх споконвічних канонів. Сто років тому англійські бульдоги були мускулистими тваринами з потужною щелепою та великою головою. Зараз фірмові ознаки атрофовані до невпізнання: голова стала короткою і плескатою, що вплинуло на дихання і серце, кістяк став викривленим, з'явилася схильність до ожиріння.

Дельфіни володіють самосвідомістю, здатною до вивчення мови, заснованої на символах, мають «соціальне розуміння»: співпрацюють з іншими з метою вирішення складних проблем, наприклад, видобутку їжі, і передають іншим нові риси поведінки та придбані навички. Дослідження поведінки та анатомії та наше нове розуміння розуму дельфінів вказують на неетичність їх використання для розведення або, що ще жахливіше, в їжі (Японія)

Із 01.01.2012 в Каталонії заборонено кориду

США, 2004 р.

- Демонтовано дві греблі висотою 36 м та 70 м на річці Елва на Олімпійському півострові для захисту прав лососів на життя та свободу

- **Влада Канади ввела повну заборону на імпорт шкур, м'яса або жиру гренландського тюленя і його дитинчат – більків. Подібна заборона на продаж продуктів з тюленя вже діє в Євросоюзі і Сполучених Штатах. Заборонити торгівлю продуктами із тюленів планує і Китай.**

2008 г. Испания

Парламент визнав права крупних людиноподібних мавп на життя і свободу
законодавчо заборонив

- досвіди на обезьянах,
- утримання їх для циркових і телевізійних програм
- покращив умови проживання в зоопарках

Китай - єдина велика країна, де відсутні будь-які правові та моральні норми по захисту тварин

Найголовніше – це розуміння

- **вичерпності** будь-яких природних ресурсів через обмеженість Землі як космічного тіла.
- тому постає необхідність визначення **ємності середовища**, якої ми не повинні перевищувати,
- або ж відшукувати шляхи її розширення

Благодійним фондом Дніпровського району м. Києва «Київський еколого-культурний центр» у 1996 році було розпочато міжнародний проект «Любов до природи» (Гуманітарна екологічна ініціатива), одним із завдань якого є популяризація і впровадження у повсякденне життя ідей екологічної етики.

Київський еколого- культурний центр видав з цієї теми декілька десятків книг, з 1999 року випускає «Гуманітарний екологічний журнал», у травні 2001 року в Києві, за підтримки Центру охорони дикої природи, провів перший в СНД міжнародний семінар з екологічної етики, а на міжнародному семінарі «Трибуна-9» (м. Київ, травень 2003 р.) була прийнята Декларація прав природи.

Одним з практичних результатів цих семінарів стало затвердження у 2003 році держслужбою заповідної справи України етичної експертизи наукових досліджень, що проводяться у заповідниках і національних парках, а також читання курсів і розділів з екологічної етики (вперше в країнах СНД) в Україні – у Чернівецькому університеті.

У 2004 році Київський університет видав перший навчальний посібник з екологічної етики, а «Гуманітарний екологічний журнал», журнали «Хвиля» та «Екологія. Культура. Суспільство» присвятили екологічній етиці свої тематичні випуски.

У 2006 році ВР України був прийнятий ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження», проект якого був розроблений Благодійним фондом Дніпровського району м. Києва «Київський еколого-культурний центр» і Товариством захисту тварин «SOS».

Наступна стаття Закону ввела заборону ввезення в Україну електроловильних систем (електровудок), монониткових (волосінних) сіток, мисливських капканів та інших засобів добування об'єктів тваринного світу, заборонених законодавством.

У 2011 році ЗУ «Про тваринний світ» був доповнений ст. 52-1 «Заборонені знаряддя добування об'єктів тваринного світу». Нею визначалося, що для добування об'єктів тваринного світу забороняються виготовлення, збут, застосування, зберігання отруйних принад, колючих, давлячих та капканоподібних знарядь лову, електроловильних систем (електровудок), вибухових речовин, пташиного клею та монониткових (волосінних) сіток (крім тих, що призначені для промислового лову), а також інших засобів, заборонених законом. Забороняються також знаряддя добування об'єктів тваринного світу, що призводять до калічення диких тварин, їх страждань та масового неконтрольного знищення.

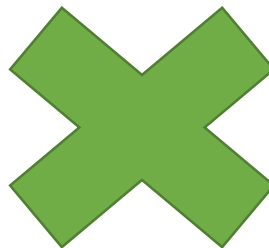

У серпні 2012 році в Україні, зусиллями Благодійного фонду Дніпровського району м. Києва «Київський еколого-культурний центр», були прийняті поправки до ЗУ «Про Червону книгу України», згідно з якими право рідкісних видів на існування тепер забезпечувалося не тільки тваринам і рослинам, але і мікроорганізмам (найдрібнішим водоростям, грибам і бактеріям), тобто всім живим істотам.

ВР України не завжди підтримує вимоги природоохоронців. Так, нею не були підтримані рішення щодо введення «сезонів тиші», а саме в травні – червні у місцях масового розмноження тварин та вирощування ними потомства, місцевими органами влади та самоврядування, за узгодженням із спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, оголошуються «сезони тиші» з обмеженням господарської діяльності та відвідування цих місць населенням.

Таке обмеження почало діяти відносно недавно – з 2016 року. Згідно із ст. 39 Закону "Про тваринний світ", "сезон тиші" покликаний охороняти тварин у період розмноження.

СЕЗОН ТИШІ
1 квітня - 15 червня

Забороняється:

- Стрілянина
- Проведення вибухових робіт
- Феєрверки
- Санітарні рубки лісу
- Використання моторних маломірних суден
- Ралі та інші змагання на транспортних засобах

Покарання:

- Посадові особи від 850 – 1190 грн
- Громадяни від 510 до 850 грн

 ДЕРЖЕКОІНСПЕКЦІЯ

Висновки

- 1) З найдавніших часів лунали поодинокі заклики до етичного ставлення до тварин.
- 2) У 17 ст. була сформульована західна концепція прав тварин: тварини мають внутрішнє вроджене право на життя, незалежно від своєї утилітарної цінності для людей.
- 3) Німецький гуманіст Швейцер розробив філософію “благоговіння перед життям”, підкреслюючи відповідальність людини за захист живих істот.
- Американський вчений Леопльд створив “Етику Землі”, де закликав зберігати усі види, незалежно від їх корисності та надати природі рівноправності з людиною.
- 4) Екологічна етика пройшла шлях від боротьби за благополуччя живих істот, захист їх від жорстокості до ідеї людської відповідальності за живих істот, їх звільнення та захист їх прав.
- 5) Г.Б.Марушевський пропонує принцип “неруйнування-творення”: “Чини так, щоб не зруйнувати створене до тебе, а при можливості й поліпшити його”.
- 6) Наразі у розвинутих країнах все більше людей дотримуються принципів екологічної етики, внаслідок чого забороняються звіроферми, дельфінарії, циркові вистави з участю тварин, полювання і т.д.
- 7) Прагнення до життя в екопоселеннях та пермакультура вимагають обмежень людини в методах господарювання, споживацтві та чисельності
- 8) Людство повинне відновити ліси на достатній площі задля власного виживання і вирішення всіх екологічних та екоетичних проблем

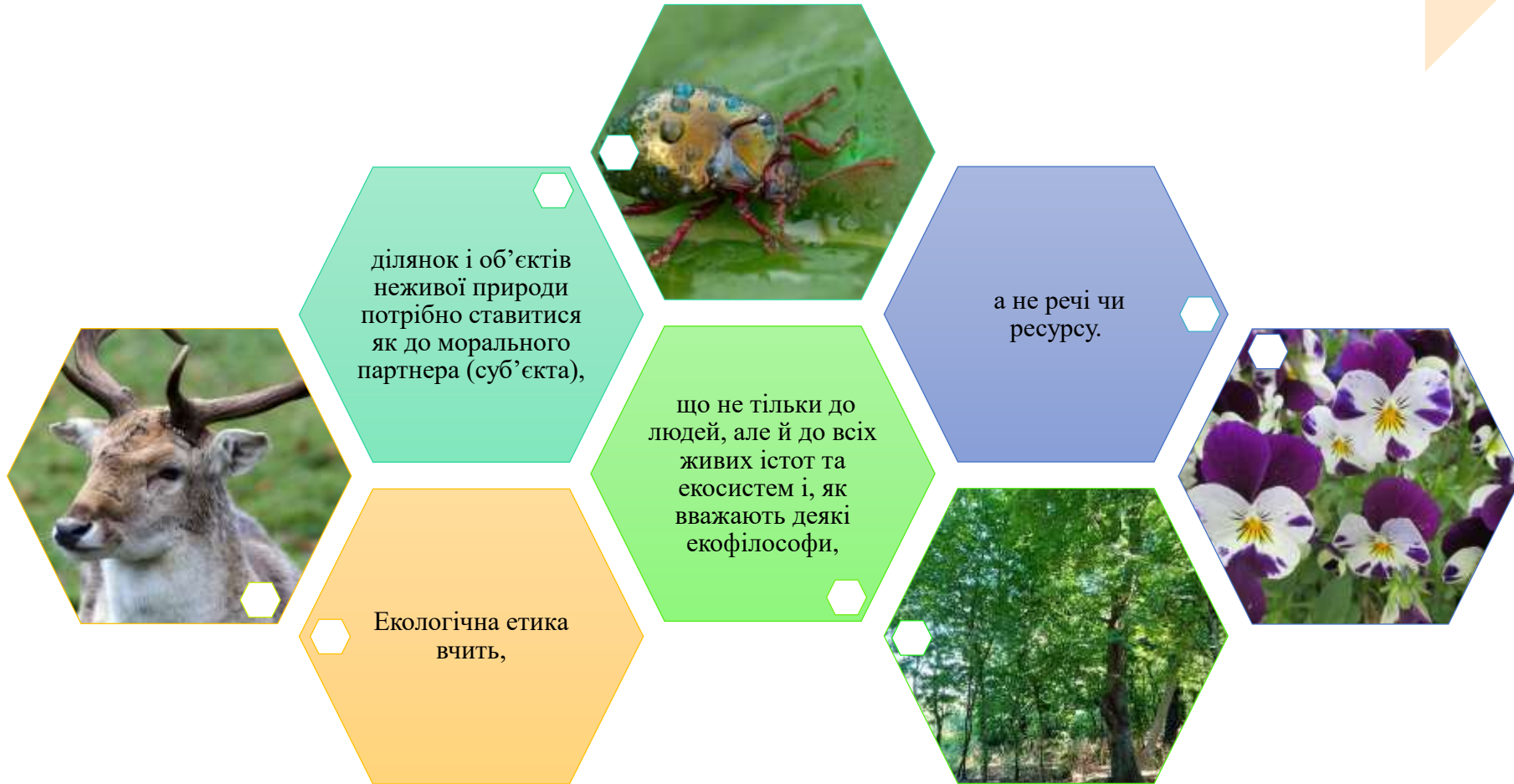
2. Екологічна етика і відносини з природою

Екологічну етику можна представити у вигляді особливих, створених людиною стримуючих моральних обмежень.

Вони пробуджують сумління людини,

стають на заваді знищення природи,

нагадують, що так вчиняти неправильно, несправедливо.

Зробити відносини із природою етичними – означає ввести у сферу нашої моралі не тільки «подібних до себе», наприклад, вищих тварин, але й «багато в чому або цілком інших» – рослини, гриби, навіть мікроскопічні організми, а також – середовище їхнього існування. Рослини, ріки, гори – усе це самодостатнє, цінне від самого початку, а, отже, – морально значуще.

Чи існує етика самій природі?

ЕТИКА!?

ЗАКОН ПРИРОДИ

Екологічна етика існує тільки в моральних відносинах людей до природи, її предмет – дослідження цього морального ставлення.

Екологічна етика намагається зробити так, щоб живі істоти, якщо є можливість, менше страждали й гинули з вини людини, особливо без серйозного на те морального обґрунтування, або принаймні не страждали з її вини.

Однак екологічна етика не ставить своєю метою зменшення страждань і загибелі живих істот через природні причини, вона не втручається в хід природних процесів.

Екологічна етика – це вчення про моральні стосунки людини з природою, що засновані на сприйнятті природи як морального партнера (суб'єкта), на рівноправності й рівноцінності всього живого, а також на обмеженні прав і потреб людини.

Саме рівень етичності ставлення до природи зараз може бути розглянуто як мірило духовності людини й екологічності її діяльності і поведінки.

Крім загального суб'єктного ставлення до природи, етичними вважають діяльність зі збереження дикої природи, пошук узгодженого життя з природою.

Найвищий рівень відносин людини з природою має підпорядковуватись принципу *екологічного імперативу*, який регулює ставлення людини до природи, її поведінку, діяльність в природі і вимагає виключення будь-якої можливості руйнації природи.

За М. Моїсеєвим, екологічний імператив – це сукупність умов, порушення яких буде мати для людства катастрофічні наслідки.

Екологічна етика перебудовує мислення і свідомість, поширюючи моральні принципи на всі живі істоти, об'єкти неживої природи, екологічні системи загалом, виступаючи універсальною етикою людської діяльності.

Вона виступає цілісним ціннісно-нормативним комплексом, що стосується бачення і усвідомлення місця людини в екосистемі, правил взаємодії з нею.

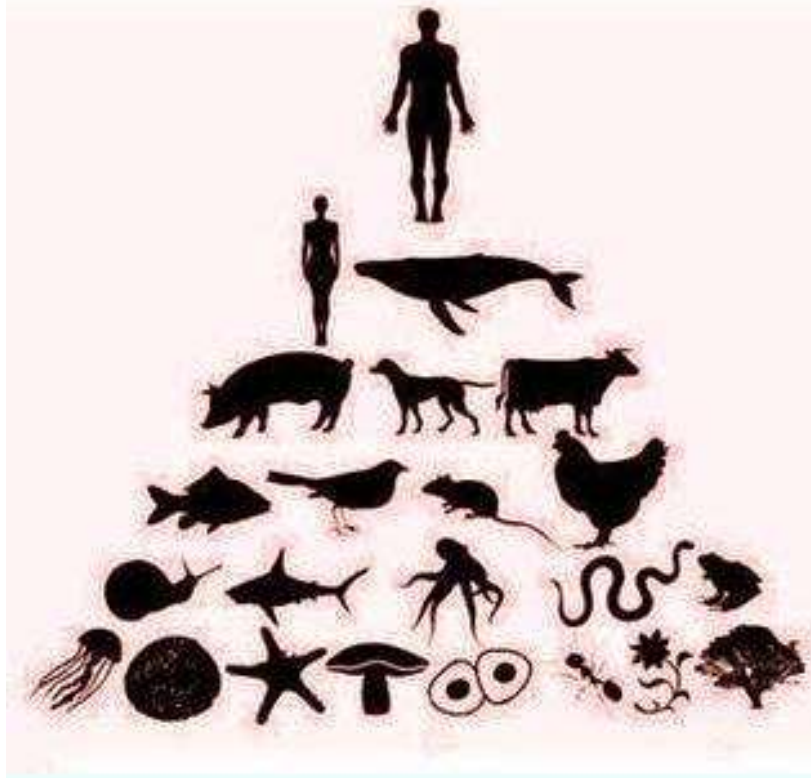
Екологічна етика може
бути

теоретичною (вивчає
ціннісні аспекти
взаємодії з природою)

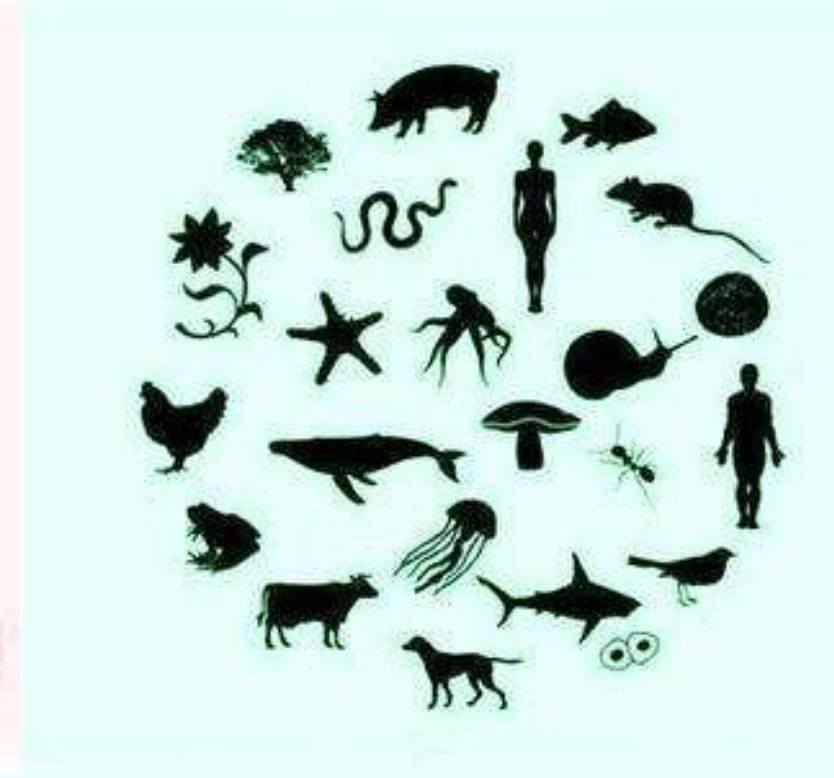
нормативною
(стосується конкретних
правил діяльності).

Одним з основних екоетичних напрямів виступає екобіоцентризм, що спонукає людей не лише зберігати якомога більшу кількість живих істот, не допускаючи знущання над ними і обмеження їхньої свободи з розважальною метою, а й дотримання недоторканості диких природних територій, надаючи їм рангу священного, сакрального простору.

EGO

ECO

Екоцентризм – етика, в основу якої покладено положення щодо вищої цінності екосистем;

Ці аспекти вже закріплено у міжнародному законодавстві. Так, у 1982 році Генасамблеєю ООН було прийнято Всесвітню Хартію природи, якою забезпечується можливість існування всіх форм життя.

Всесвітня Хартія природи — міжнародний декларативний документ, прийнятий і урочисто схвалений Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 28 жовтня 1982 року. Вона проголошує 5 «загальних принципів збереження природи, відповідно до яких повинна бути направлена та оцінена будь-яка діяльність людини, що стосується природи»:

ПРИЙНЯТТЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ХАРТІЇ
ПРИРОДИ

Природу потрібно поважати та не порушувати її основні процеси.

Генетична основа життя не повинна бути в небезпеці; рівні популяції життя всіх життєвих форм, диких і домашніх, повинні бути принаймні збережені на рівні, необхідному для виживання, потрібні для цього середовища існування потрібно охороняти.

Ці принципи охорони природи застосовуються для всіх частин земної поверхні, суші та моря; особливий захист повинен бути наданий унікальним районам, типовим представникам усіх видів екосистем і середовищам існування всіх рідкісних видів або видів, що зникають.

Екосистеми та організми, а також земні, морські й повітряні ресурси, що використовуються людиною, повинні управлятися таким чином, щоб можна було забезпечити й зберегти їхню оптимальну продуктивність, але без втрат для цілісності тих екосистем або видів, з якими вони існують.

Природа повинна бути захищена від деградації, спричиненої війною чи іншими ворожими діями.

111 членів проголосувало «за», 1 проти (США), 18 утрималися.

У новозеландському законі «Про управління природними ресурсами» (1991) вперше у світі закріплено визнання і захист внутрішньої цінності екосистем. Крім того – у світі є ряд Законів про окремі статуси різних тварин (людиноподібних мавп, дельфінів тощо).

Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991),

«Про мисливське господарство та полювання» (2000),
«Про тваринний світ» (2001)

Нормативно-правові акти, які поширюють свою дію на суспільні відносини у сфері поводження із різними видами тварин/загальні норми:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
2. Закон України «Про тваринний світ», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>
3. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>
4. Цивільний кодекс України (ст. ст. 12, 180, 340-342, 420, 485-488), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Нормативно-правові акти, які містять спеціальні норми, що регулюють сферу поводження із собаками, котами та безпритульними тваринами:

1. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>
2. Цивільний кодекс України (ст. ст. 12, 180, 340-342, 420, 485-488), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Правила тримання собак, котів і хижих тварин у населених пунктах Української РСР, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001303-80>
4. Локальна акти органів місцевого самоврядування (правила утримання домашніх тварин\собак, котів, затверджені відповідними радами; джерело пошуку – сайти органів місцевого самоврядування).

Базовою характеристикою для формування етичних мотивів і ставлень виступає загальний характер ставлення до природи – суб'єктний чи об'єктний.

На останньому етичність збудувати неможливо. Адже для того, щоб застосовувати до природних об'єктів поняття «право», ми маємо визнавати, що природа самоцінна й існує незалежно від того, чи приносить вона користь людині, чи ні.

Як і інші етики, екологічна теж торкається внутрішніх рис особистості, її співчуття і совісті, ототожнення і відповідальності, вміння оцінювати наслідки і бачити перспективи.

Розширення внутрішньої вмотивованості дозволяє приймати самостійні рішення, оцінити власні можливості у вирішенні конфліктних ситуацій, не перекладаючи відповідальність на зовнішні структури.

Мета людської діяльності завжди полягала і полягає у тому, щоб якнайкраще адаптуватися до природних умов. Загалом для живих істот характерні два шляхи адаптації до довкілля:

змінювати його для своїх потреб

або змінювати себе чи свою поведінку, прилаштовуючись до умов середовища.

У світі тварин і рослин ці шляхи

балансовані.

Людство ж обрало пріоритетним саме

зміну довкілля, що обернулося численними глобальними екологічними проблемами, вирішення яких наразі вимагає зміни суспільної моралі.

Наголос на екологічній етиці є суттєвим для етики збалансованого розвитку, оскільки йдеться про новий тип розвитку, який допоможе уникнути екологічних проблем, або, принаймні, пом'якшити антропогенний вплив на природу.

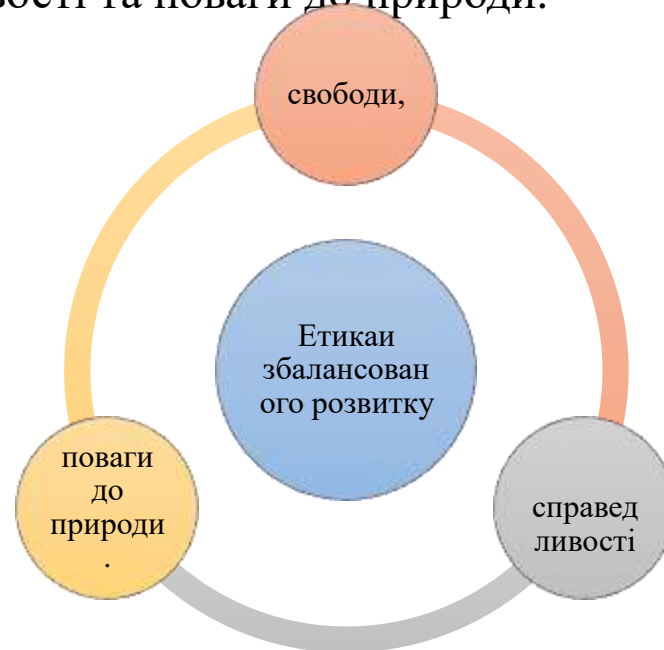
Завдання полягає в тому, щоб поєднати екологічні питання з питаннями розвитку.

Збалансований розвиток є етичним ідеалом і виступає дороговказом для створення суспільства, яке буде перебувати в гармонії з природою, – доводить Г.Б. Марушевський.

Вчений визначає збалансований розвиток як такий розвиток країн та регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво та споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішніх і майбутніх поколінь.

Перехід до збалансованого (сталого) розвитку – не технічна і не суто наукова проблема, хоча й без цих аспектів він неможливий. Це насамперед етичний перехід, зсув у ціннісних орієнтаціях багатьох людей.

Важливим завданням етики збалансованого розвитку є пошук можливостей поєднання традиційної антропоцентричної та екологічної етики, пошук такої концепції, яка зможе поєднати вимоги трьох головних етичних цінностей – свободи, справедливості та поваги до природи.

Відносини з природою є специфічним полем відносин, оскільки вони можуть ініціюватись лише однією стороною – суспільством, громадянами.

У природі немає інтересу до людини, для природи людина – не цінність, немає засобів вираження природи ставлення до людини, і інтереси, і ставлення – тільки в арсеналі суспільства.

У природі на людину є лише один механізм впливу – зміна умов існування виду Homo (людина).

Без впливу людини у природі не виникають екологічні проблеми, а регулярний циклічний хаос чи епохи вимирань є джерелом перебудови біосфери і стимулювання еволюційних процесів.

Природа у відносинах із суспільством лише надає поле прояву інтересів, ставлень, цінностей, діяльності і поведінки.

І захист інтересів природи з боку людини – це не що інше, як організація безпечного існування для неї ж.

Тому відносини суспільства (громадян) з природою сприймаються як стратегії взаємодії з екосистемами, що викликають в останніх зміни зворотного і незворотного характеру.

Характер і стиль відносин
людини і природи залежить

від системи особистих цінностей,
спільних для людей уявлень про
спосіб життя, що сприяють
збереженню та відтворенню
природи;

Характер і стиль
відносин людини і
природи залежить

традицій і звичок ставлення до
об'єктів природи і їхнього
використання;

сукупності досягнень людського
суспільства у виробничій,
суспільній, духовній сфері, що
забезпечують гармонійне
співіснування людини і природи;

Тому для сталості розвитку необхідна кардинальна перебудова способу життя та принципів відносин з природою, а саме:

вищою цінністю вважається гармонійний (коеволюційний) розвиток людини і природи;

природа – це самоцінність, яка має право на існування незалежно від корисності для людини;

людський розум – привід не для надмірності, а для відповідальності перед довкіллям;

світ людей не протиставляється світу природи, разом вони – елементи єдиної системи.

Коеволюція

Коеволюція – це спільна еволюція біологічних видів, які взаємодіють в екосистемі. Ці види поєднані тісним екологічними зв'язками, але не обмінюються генами. Зміни, які відбуваються у ознаках особин одного виду, призводять до змін у ішого виду (або інших видів).

Тож екологічна етика – це наука про мораль, орієнтовану як на моральні відносини між людьми, так і на моральне ставлення людини до природи.

Її предмет – вивчення засад морального ставлення людини до природи, аналіз стереотипів людської поведінки, які призводять до екологічних проблем, пошук етичних ідеалів ставлення людини до природи, які дадуть можливість подолати екологічну кризу.

З погляду екологічної етики мораль також має еволюціонувати від ідеї домінування людини над природою до ідеї гармонійної взаємодії людини і природи.

Екологічна мораль, орієнтована не тільки на загальнолюдські, а й на екологічні цінності, може стати чинником, що об'єднує людство.

Розгляд еволюції моралі має засадниче значення для етики збалансованого розвитку та екологічної етики, що лежить в її основі. Визнання того факту, що сучасна поведінка людини незумовлена божественним приписом і не детермінована біологічною природою людини, а є наслідком соціокультурної еволюції багатьох генерацій людей, дає надію на подальшу еволюцію моралі (а відповідно і поведінки, діяльності людини) у напрямі її екологізації .

Заклучення

Екологічна етика має унікальну здатність до створення випереджальних ідей. Так, зазвичай її мотиви і дискусії, що спочатку видаються незрозумілими, поступово набирають вагу у вирішенні багатьох суспільних проблем, виступаючи базовим регулюючим фактором у відносинах з природою.

Останнім часом у площині суспільно важливих дискусій, у яких слід приймати етично обґрунтовані і екологічно компетентні рішення, можемо віднести: дискусію про заборону хутрових фабрик і носіння натурального хутра; дискусію про рівень екологічності і доцільності штучного хутра; дискусію про допустимість притравочних станцій, собачих боїв, правил і регламентів існування безпритульних тварин, дискусії про допустимість використання диких тварин у розважальних цілях (утримання диких тварин для фотографування з ними, жебракування, участь диких тварин у циркових виставах усіх типів цирків, заборона ув'язнення дельфінів) тощо.

І вибір – підтримувати ці явища чи ні – залежить не від технологічного розвитку суспільства й рівня забезпеченості громадян, а від їхньої моральної зрілості і розвинутих етичних почуттів стосовно тих, хто не повинен страждати, задовольняючи людські забаганки, тих, хто має право на життя незалежно від того, чи приносить людям користь.